

Innst. S. nr. 289

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument nr. 8:114 (2002-2003)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Sylvia Brustad, Bjørgulv Froyn og Grethe Fosli om nasjonalt eierskap i energimarkedet og forlengelse av fristen for Statkrafts pålagte salg

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det foregår nå en betydelig omstrukturering innen norsk og europeisk kraftindustri. Selskaper kjøpes opp og slås sammen, og det utvikles store internasjonale konsern innen produksjon og omsetning av kraft. Utfordringen for Norge er etter forslagsstillernes mening å sikre en god balanse mellom norsk og utenlandsk eierskap og at norske selskaper har styrke nok til å delta i de omfattende omstruktureringer av det europeiske kraftmarkedet som nå pågår. Målet må være at vi minst har ett norsk selskap som kan være en betydelig aktør i den europeiske kraftindustrien. Men også regionale norske selskaper kan spille en viktig rolle innenfor det nordiske kraftmarkedet. Dette vil kreve et betydelig offentlig eierskap som er organisert på en god måte, og som muliggjør at det kan dannes nye allianser som utvikler norskbaserte selskaper. De norske aktørenes styrke og størrelse må vurderes i en internasjonal sammenheng.

Statkraft er Norges klart største kraftprodusent, og et sterkt Statkraft er avgjørende for at Norge skal hevde seg i nordisk og europeisk kraftforsyning. Statkraft ble i 2001 tilført 6 mrd. kroner i ny egenkapital, og fikk utvidet lånerammen for å muliggjøre strategien om å delta i den pågående restruktureringen av kraftnæringen i Norge og Europa. Konkurransemyndighetene har pålagt Statkraft å selge seg ned i Hedmark Energi/Eidsiva energi, E-CO Produksjon og Trondheim Energi-verk. Salg av aksjene i Hedmark Energi/Eidsiva energi

er bebudet og er et eksempel på en utvikling som kan føre til betydelig salg av norske kraftselskaper til utenlandske konsern. Konkurranseshensyn blir brukt som et argument mot ytterligere vekst fra Statkrafts side innenfor norsk energiproduksjon.

Hafslund er et viktig norsk energiselskap som forvalter industriell kompetanse, et betydelig overføringsnett, og en ikke uvesentlig kraftproduksjon. Oslo kommune eier 53,7 pst. av aksjene i Hafslund ASA, og har igangsatt en prosess med sikte på salg av sine aksjer i selskapet. Et slikt salg vil også innebære at kjøper får tilbudsplikt på resten av aksjene i Hafslund ASA. Oslo kommune legger opp til at et eventuelt salg vil være avsluttet før sommeren. Dersom det blir salg er forslagsstillerne enig med de synspunkter olje- og energiminister Steensnæs har gitt uttrykk for om at det er ønskelig med norsk løsning. Forslagsstillerne legger til grunn at Regjeringen vil bidra til dette, og en mulig norsk løsning vil være at Statkraft kommer inn på eiersiden i Hafslund. Dette forsterker argumentene for at Statkraft bør styrkes og sikres muligheter til å delta i omstruktureringen i norsk og europeisk kraftforsyning. En annen mulighet er direkte statlig oppkjøp av Oslo kommunes aksjer i Hafslund. Regjeringen bør få fullmakt til å vurdere en slik løsning i tilfelle oppkjøp ikke er aktuelt fra Statkrafts side.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

1. Stortinget anmoder Regjeringen å tilføre Statkraft 10 mrd. kroner i økt egenkapital, slik at selskapet settes bedre i stand til å delta i omstruktureringene i norsk og nordisk kraftforsyning.
2. Stortinget gir Regjeringen nødvendige fullmakter til å vurdere direkte statlig oppkjøp av Oslo kommunes aksjer i Hafslund ASA.
3. Stortinget anmoder Regjeringen å legge fram for Stortinget en vurdering av hvordan statens eierskap kan organiseres slik at det sikres flere norske Eiermiljøer i kraftsektoren.
4. Stortinget anmoder Regjeringen å fremme forslag

om konkurransesituasjonen i det nordiske energi-markedet.

5. Stortinget anmoder Regjeringen å forlenge fristen for Statkrafts plikt til å selge sine eierandeler i Hedmark Energi, E-CO og Trondheim Energiverk, inntil saken om den nordiske konkurransesituasjonen er behandlet av Stortinget."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fosslie, Aud Gaundal og Rita Tveiten, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, og fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, viser til behandlingen av Dokument nr. 8:99 (2002-2003) om lov om endring i lov 11. juni 1993 nr. 65 om konkurranse i ervervsvirksomhet (konkurranseloven) (ny § 3-12) i Innst. O. nr. 109 (2002-2003) hvor flertallet slår fast at:

"...debatten om å sikre nasjonalt eierskap i kraftproduksjonen er blitt aktualisert gjennom Oslo kommunes planlagte salg av sine aksjer i energiselskapet Hafslund. Den siste tids debatt viser at det er sterk politisk vilje til å sikre nasjonalt eierskap i kraftproduksjonen."

Flertallet fremmet der forslag om et tillegg i konkurranseloven:

"§ 3-12 Unntak ved nordisk eller europeisk marked

Dersom en eller flere aktører på det norske marked er så dominerende at konkurranse hindres, skal Konkurransetilsynet likevel ikke etter § 3-11 gripe inn dersom det i bransjen foreligger et velfungerende nordisk eller europeisk marked, forutsatt at dominansen ikke virker negativt for de norske kunder."

Flertallet mener dette åpner for at Statkrafts vekst og vurdering av Statkrafts posisjon i markedet skal vurderes ut ifra et nordisk eller europeisk markedsperspektiv, såfremt deres eventuelle dominans ikke virker negativt for de norske kunder. Denne vurderingen av Statkrafts rolle må ses i sammenheng med Regjeringens arbeid med å utrede endringer i energiloven etter prisøkningene som har vært en ekstra belastning for norske strømkunder vinteren 2002-2003. Flertallet mener at Regjeringens vurdering også må ha et regionalt perspektiv og inneholde en vurdering av de regionale energiselskapene som viktige aktører i kraftmarkedet.

Flertallet viser til Innst. S. nr. 200 (2000-2001) innstilling fra energi- og miljøkomiteen om tilføring av innskuddskapital og økt låne- og garantiramme for Statkraft SF, hvor Stortinget satte Statkraft økonomisk i stand til å foreta oppkjøp av norske kraftproduksjonsselskap som er kommet på salg. Hensikten var å sikre nasjonalt eierskap til slike selskap og komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, understreket i innstillingen målsettingen med Statkraft. Dette flertallet mente at "ved å tilføre Stat-

kraft kapital legges det til rette for fortsatt betydelig offentlig eierskap over norsk vannkraft i en situasjon hvor kommuner og fylkeskommuner selger seg ut".

Flertallet mener dette har vært et velfungerende virkemiddel som fortsatt skal anvendes og viser videre til budsjettet for 2000, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000), hvor det heter:

"... Norske kraftselskaper er i økende grad utsatt for konkurranse fra store internasjonale selskaper, og kraftprisene på kontinentet vil i betydelig grad påvirke prisene i det norske systemet. Regjeringen legger til grunn at det er viktig å ha et sterkt Statkraft for å møte denne konkurransen. Norge kan stå overfor en periode med økt omstrukturering i norsk kraftforsyning. Statkraft bør kunne bidra sterkt til forvaltningen av offentlig kapital, sikre norsk offentlig eierskap og opprettholde vannkraftkompetansen."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget anmoder Regjeringen om å tilføre Statkraft 10 mrd. kroner i økt egenkapital, slik at selskapet settes bedre i stand til å delta i omstruktureringene i norsk og nordisk kraftforsyning."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget anmoder Regjeringen å legge fram en sak for Stortinget med en vurdering av hvordan statens eierskap kan organiseres slik at det sikres flere norske eiermiljøer i kraftsektoren. Regjeringens vurdering må også ha et regionalt perspektiv og inneholde en vurdering av de regionale energiselskapene som viktige aktører i markedet."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i sammenheng med revideringen av energiloven vurdere konkurransesituasjonen i det nordiske energimarkedet og i dette spesielt Statkrafts rolle og eventuelle dominans. Regjeringen skal ut ifra dette vurdere hvordan statens eierskap kan organiseres slik at det sikres flere offentlige eiermiljøer i kraftsektoren. Vurderingen skal også se på behovet for endringer i konkurranseloven for de situasjoner hvor det foreligger et velfungerende nordisk eller europeisk marked. Regjeringens vurdering må også ha et regionalt perspektiv og inneholde en vurdering av de regionale energiselskapene som viktige aktører i kraftmarkedet."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at for å sikre norsk offentlig eierskap av Hafslund ASA kan direkte statlig oppkjøp være et sentralt virkemiddel. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere direkte statlig oppkjøp av Oslo kommunes aksjer i Hafslund ASA."

Etter at det nå er flertall for en ny § 3-12 i konkurranse-loven, mener komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, at vedtaket om Statkrafts pålagte salg av sine eierandeler i Hedmark Energi, E-CO og Trondheim Energiverk må vurderes i lys av dette.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen, i lys av endringene i konkurranse-loven § 3-12 og på bakgrunn av Stortingets behandling av Dokument nr. 8:114 (2002-2003), vurdere vedtaket om Statkrafts plikt til å selge sine eierandeler i Hedmark Energi, E-CO og Trondheim Energiverk på nytt."

På bakgrunn av endringen i konkurranse-loven og vurderingene i Innst. S. nr. 200 (2000-2001) viser komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti til forslagstillernes forslag nummer 1 i Dokument nr. 8:114 (2002-2003) og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 å tilføre Statkraft 10 mrd. kroner i ny egenkapital og samtidig vurdere å utvide Statkrafts låne- og garantiramme slik at selskapet eventuelt kan kjøre Hafslund ASAs nett- og kraftportefølje."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Silja Ekeland Bjørkly, Ivar Kristiansen og Michael Momyr, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide og Olaf Gjødrem, legger til grunn at saksbehandlingen knyttet til Statkrafts oppkjøp av Agder Energi og Trondheim Energiverk, og vilkårene knyttet til dette, er gjennomført i tråd med konkurranse-loven og alminnelig norsk forvaltningsrett.

Disse medlemmer viser til spørsmålet om omgjøring av forvaltningsvedtak tilligger regjeringen. Denne arbeidsdelingen mellom storting og regjering er avgjørende for den ryddighet og forutsigbarhet som er helt nødvendig for at norsk næringsliv skal ha tillitt til staten og forvaltningen.

Disse medlemmer viser til brev fra nærings- og handelsministeren av 5. juni 2003 (vedlagt). Som det her fremgår, har departementet fått en søknad fra Statkraft om mer egenkapital. Denne søknaden er til vurdering. Da det er komplekse spørsmål som skal håndteres, ser disse medlemmer det som naturlig at departementet får fortsette sin dialog med selskapet. Disse medlemmer registrerer at Stortingets mål for selskapet, slik det fremgår av St.meld. nr. 22 (2001-2002), vil bli vektlagt.

Disse medlemmer mener det ikke er en statlig oppgave at staten foretar oppkjøp av Oslo kommunes aksjer i Hafslund ASA.

Vannressursene er viktige naturressurser og disse medlemmer mener det er positivt at vi i dag har stor grad av nasjonalt eierskap i kraftsektoren.

Disse medlemmer mener også det ikke er grunnlag for å hevde at økt statlig eierskap er viktig for å sikre nasjonal kontroll. Staten eier om lag 40 pst., og kommuner og fylkeskommuner om lag 45 pst., av kraftproduksjonen.

Disse medlemmer mener det er viktigere at vi legger til rette for nasjonale eiere gjennom gode rammebetingelser, som for eksempel et godt skattesystem. Regjeringen har allerede fjernet dobbeltbeskatningen på aksjeutbytte, samt at Regjeringen har som målsetting å redusere formueskatten. Disse medlemmer viser videre til Skauge-utvalgets innstilling, hvor det foreligger en rekke forslag for å sikre norsk eierskap.

Disse medlemmer viser til at Arbeids- og administrasjonsdepartementet på grunn av konkurranse-situasjonen har pålagt Statkraft å selge seg ned i Hedmark Energi og E-CO som betingelse for at de fikk kjøpe Agder energi. Videre har Regjeringen pålagt Statkraft å selge sine eierandeler i Trondheim energiverk.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Dokument nr. 8:114 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentantene Sylvia Brustad, Bjørgulv Froyn og Grethe Fosli om nasjonalt eierskap i energimarkedet og forlengelse av fristen for Statkrafts pålagte salg - bifalles ikke."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til viktigheten av at Statkraft har et solid økonomisk fundament. Disse medlemmer mener Statkraft har naturlige forutsetninger for å bli en ledende produsent av miljøvennlig energi i Europa. Dette krever økonomisk ryggrad til utvikling og vekst.

Disse medlemmer viser til at et flertall i komiteen i Innst. S. nr. 264 (2001-2002) slo fast at statens utbyttepolitikk overfor Statkraft skal holdes på 50 pst. av overskuddet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er sterkt uenig i hvordan Regjeringen utøver sin eierrolle på dette punkt. I 2002 gikk om lag 90 pst. av selskapets overskudd til utbytte. Dette rimer dårlig med den næringspolitikk denne Regjering for øvrig forfekter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet deler mange av de bekymringene som forslagsstillerne redegjør for i forslaget. Norsk energiforsyning og den norske energibransjen er i dag i en rivende utvikling hvor store verdier er involvert. Den pågående Hafslund-saken i Oslo kommune er kun ett eksempel på den utvikling som skjer, men det er tilgjengelig en sak som har skapt stor offentlig interesse og debatt. Etter disse medlemmers oppfatning er det viktig at man ikke ser på den enkelte saken isolert, men er i stand til å se den totale norske energibransje

samlet og at det foretas en helhetlig vurdering av utviklingen i bransjen.

Disse medlemmer er enig med forslagsstillerne i at den norske stat må ha et aktivt forhold til og et syn på utviklingen, og om nødvendig komme med styrings signaler og tiltak som kan sikre en fornuftig og fremtidsrettet utvikling av bransjen. Disse medlemmer er av den oppfatning at det vil være uheldig om store deler av norsk energiforsyning kommer på utenlandske hender. Likevel er det positivt med et visst innslag av utenlandske eiere i bransjen, slik som man har erfaringer med over mange år fra kontinentalsokkelen. Disse medlemmer er også opptatt av at norske selskaper skal spille en betydelig rolle i europeisk energiforsyning i de kommende år. Norge er en internasjonal energistormakt og har fra naturens side mange fortrinn når det gjelder produksjon av energi.

Disse medlemmer ønsker at Norge skal utnytte sitt komparative fortrinn når det gjelder energi, slik at sektoren fortsatt kan være et viktig næringsområde hvor norske bedrifter deltar som ledende aktører. Staten må derfor ikke legge unødvendige begrensninger på norske bedrifter slik at de kommer til kort overfor store internasjonale konkurrenter som kan få en helt annen støtte fra sine nasjonale myndigheter. Disse medlemmer vil i denne sammenheng påpeke at det i Norden nå er et enhetlig energimarked, noe som gjør at man må se det totale nordiske marked som en helhet når bransjen og konkurransesituasjonen vurderes.

Økt egenkapital i Statkraft

Statkraft er i dag den største aktøren i det norske markedet og er den norske aktøren som også er størst internasjonalt. Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som viktig at Statkraft får mulighet til å utvikle seg videre både nasjonalt og

internasjonalt, slik at bedriften kan bli en ledende nordisk og internasjonal aktør. Dette krever betydelige investeringer, noe bedriften i dag ikke har mulighet til økonomisk. Disse medlemmer er av den oppfatning at staten som ansvarlig eier, må klargjøre en eierstrategi som muliggjør økt tilførsel av kapital slik at virksomheten kan utvikle seg videre. Disse medlemmer mener imidlertid det ikke er heldig at Statkraft fortsatt er 100 pst. statlig eiet. Et foretak i en slik posisjon har behov for å få inn flere eiere, slik at det også får markedet som et korrektiv til den daglige drift. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at Statkraft må børsnoteres og delprivatiseres. I denne sammenheng vises det til forslagstillernes begrunnelse hvor det henvises til Statoil og Telenor, samt Norsk Hydro og to banker som staten har betydelige eierinteresser i og som alle er børsnotert. Et selskap som skal være en internasjonal aktør, må være børsnotert for å kunne oppnå den nødvendige handlekraft i den interne beslutningsprosess med lang avstand til sine eiere, samt muligheten for å kunne bruke egne aksjer og nyemisjoner som oppgjør i forbindelse med kjøp av selskaper og aksjer i andre selskaper eller ved gjennomføring av fusjoner. Disse medlemmer mener at det kun er som et børsnotert og delprivatisert selskap at Statkraft kan oppfylle de målsetninger som forslagsstillerne fremfører som begrunnelse i sitt forslag. For disse medlemmer er dette en forutsetning for økt statlig kapitaltilførsel på 10 mrd. kroner til Statkraft.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"a

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å omdanne Statkraft SF til et børsnotert selskap med 30 pst. innslag av private eiere innen to år.

b

På statsbudsjettet for 2003 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
950	91	Tilførsel egenkapital Statkraft SF, bevilges med	10 000 000 000"

Fullmakt til kjøp av Hafslund ASA

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det ikke vil være riktig med et direkte statlig oppkjøp i Hafslund ASA slik som foreslått av forslagsstillerne. Politisk innblanding gjennom et direkte statlig oppkjøp av et selskap av Hafslunds størrelse vil bli oppfattet meget negativt, spesielt i finansmarkedet. Den politiske usikkerhet som en slik handling medfører, vil slå negativt ut for næringslivets og finansmarkedets tillit til Norge som investeringsland. Staten må heller bidra til at norske selskaper kan hevde seg videre og vokse i det internasjonale markedet. Disse medlemmer viser til at flere norske selskaper har vist sin interesse. Med økt egenkapital kan Statkraft være en uavhengig aktør med mulighet for å by på hele selskapet i konkurranse med det finske ener-

gikonsernet Fortum og andre potensielle tilbydere. Det må imidlertid i denne sammenheng påpekes at det må være en beslutning og vurdering som selskapets ledelse og styre må ta stilling til. Det er kun ledelse og styre som har den nødvendige detaljerte innsikt og kunnskap om Statkraft vil se seg tjent med å inngi et mulig tilbud, og om innholdet i et eventuelt slikt tilbud.

Et direkte statlig oppkjøp av et selskap av Hafslunds størrelse vil bli oppfattet negativt i markedet og er etter disse medlemmers mening derfor lite ønskelig. Staten må heller bidra til at norske selskaper kan hevde seg i konkurransen om videre vekst i bransjen. Disse medlemmer vil vise til disse medlemmers forslag om opprettelse av et statlig strukturfond i Innst. S. nr. 264 (2001-2002). Et slikt strukturfond kan bidra til en nødvendig strukturering av norsk energibransje,

samt bidra til at flere norske selskaper tilføres nødvendig kapital og kompetanse som grunnlag for vekst.

Organisering av norske eiermiljøer i kraftsektoren

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet visert til ovenstående merknader i denne sak, hvor disse medlemmer gir uttrykk for at det nå er behov for en overordnet strategi i forhold til fremtidig utvikling av den norske energibransjen. En slik strategi må utvikles snarest fordi utviklingen innen bransjen går meget raskt. Disse medlemmer støtter derfor forslagsstillernes forslag om at en slik strategi utvikles og at Regjeringen raskt legger frem en slik vurdering for Stortinget.

Konkurransesituasjonen i det nordiske energimarkedet

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til det vedtatte forslag fra stortingsrepresentant Øystein Hedstrøm i Dokument nr. 8:99 (2002-2003) Om endring av konkurranseloven, slik at det i bransjer der det finnes et nordisk eller europeisk marked, skal dette hensyntas av de nasjonale konkurransemyndighetene. Flertallet støtter forslaget om at det blir gjort en gjennomgang av konkurransesituasjonen i det nordiske markedet.

MERKNADER FRA ENERGI- OG MILJØ-KOMITEEN

Komiteens utkast til innstilling ble 13. juni 2003 oversendt energi- og miljøkomiteen til uttalelse. Energi- og miljøkomiteen uttaler følgende i brev av 16. juni 2003:

"Energi- og miljøkomiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sylvia Brustad, Rolf Terje Klungland og Synnøve Konglevoll, fra Høyre, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Leif Frode Onarheim, fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland og Ingvild Vaggen Malvik, fra Kristelig Folkeparti, Ingmar Ljones og lederen Bror Yngve Rahm, og fra Senterpartiet, Hans Seierstad, viser til næringskomiteens utkast til innstilling datert 13. juni 2003 vedrørende Dokument 8:114 (2002-2003). Komiteen har behandlet utkastet på møte 16. juni - og har følgende uttalelser:

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til innstillingen og slutter seg til merknadene fra disse partiene.

Flertallet peker også på at det er fremkommet et felles tilbud fra en gruppe bestående av Akershus Energi, Energiselskapet Buskerud og Østfold Energi om å kjøpe Hafslunds kraftproduksjon uten statlig medfinansiering.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser videre til at et salg til denne gruppe vil gi en langt bedre struktur og konkurranse på det norske marked enn et salg til Statkraft, og vil langt på vei møte forslagsstillernes ønske om flere sterke nasjonale eiermiljøer innen energisektoren.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet viser til næringskomiteens foreløpige innstilling til Dokument nr. 8:114 (2002-2003), og har følgende merknader:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet på side 4 og 5 og forslaget på side 12 som lyder:

"Stortinget anmoder Regjeringen å legge fram en sak for Stortinget med en vurdering av hvordan statens eierskap kan organiseres slik at det sikres flere norske eiermiljøer i kraftsektoren. Regjeringens vurdering må ha et regionalt perspektiv og inneholde en vurdering av de regionale energiselskapene som viktige aktører i markedet."

Disse medlemmer foreslår å endre dette forslaget fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet - til (på side 5 og side 12):

"Stortinget anmoder Regjeringen å legge fram for Stortinget en vurdering av hvordan statens eierskap kan organiseres slik at det sikres flere norske eiermiljøer i kraftsektoren. Regjeringens vurdering må ha et regionalt perspektiv og inneholde en vurdering av de regionale energiselskapene som viktige aktører i markedet."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet foreslår at det tas inn som tillegg til dette forslaget på side 5 og side 12:

"Regjeringen bes i denne sammenheng vurdere hvordan Statkraft kan videreutvikles som et sterkt energiselskap i samspill med andre selskaper og hvordan staten kan bidra til dette."

Forslaget fra Arbeiderpartiet på side 4 og side 11 som lyder:

"Stortinget anmoder Regjeringen om å tilføre Statkraft 10 mrd kroner i økt egenkapital, slik at selskapet settes bedre i Regjeringens stand til å delta i omstruktureringen i norsk og nordisk kraftforsyning."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti foreslår å endre forslaget til:

"Stortinget ber Regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet for Regjeringens 2004 å tilføre Statkraft 10 mrd. kroner i ny egenkapital for å styrke selskapet".

Dette nye forslaget kommer istedenfor Arbeiderpartiets forslag på side 4 og 11 og istedenfor Sosialistisk Venstrepartis forslag på s. 6 og 13 i den foreløpige innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av å ha en konkurransedyktig norsk aktør i nordisk og europeisk kraftindustri. Bakgrunnen for dette er den sentrale rollen vannkraftproduksjonen har i utviklingen av den næringsklyngen (cluster) som utgjøres av energiproduksjon og -foredling og kraftintensiv industri. Det er avgjørende for norsk kompetanseutvikling at viktige funksjoner som hovedkontor og forskning og utvikling beholdes i Norge slik at det bygges opp et forretningsmessig grunnlag for flere kapital- og kompetanseintensive arbeidsplasser på lengre sikt.

Dette sies også klart noe om disse forhold i Næringskomiteens innstilling om et mindre og bedre statlig eierskap (Innst. S. nr. 264 (2001-2002):

"Ved hovedkontoret samles kompetanse, og viktige strategiske beslutninger av betydning for utviklingen av selskapet fattes her. Det er hovedkontoret som tar beslutninger om produksjon eller innkjøp og som velger strategiske leverandører av rådgivning og finansielle tjenester. At norske eiere har kontroll over handels- og produksjonsbedrifter i Norge bør derfor øke sannsynligheten for videreutvikling av avansert virksomhet i Norge."

I samme innstilling viste også komitéens flertall (unntatt Høyre og Kristelig Folkeparti) til at:

"Staten er største kapitaleier i Norge. Det er derfor viktig at disse midler brukes offensivt bl.a. gjennom eierskap til sikre internasjonalt konkurransedyktige bedrifter innen sentrale bransjer der Norge har særlige forutsetninger."

Næringsklyngen energi er en slik bransje både når det gjelder produksjon, transport og salg av elektrisitet i tillegg til olje- og gassnæringen. Ulike norske bedrifter i energiklyngen ligger teknologisk langt fremme også med markedsandeler i andre verdensdeler og også hensynet til disse styrker behovet for at det er en ledende aktør i det nordiske og europeiske energimarked.

Disse medlemmer vil minne om at Statkrafts posisjon både i energibransjen og i finansmarkedene er vesentlig svekket etter at staten har gått ut av garantiansvaret gjennom endringen av lov om statsforetak fra 1. januar 2003. Dette har ført til at kredittvurderingen av selskapet er endret fra AAA til BBB+, noe som innebærer en dramatisk svekkelse av Statkrafts konkurransevne når det gjelder inngåelse av partnerskap i strategiske allianser og når det gjelder mulighet for lånefinansiering for eksempel ved videre internasjonal ekspansjon. Statkraft befinner seg nå blant energiselskapene med svakest kreditt-rating fra å være blant de beste og etter den senere tidens finansskandaler med internasjonale forgreininger, er soliditet og forutsigelighet enda viktigere enn før.

Det styrker ikke selskapets finansielle situasjon når Regjeringen i revideringen av budsjettet får flertall med støtte av Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet for å øke utbyttet med ytterligere 482 mill. kr for å saldere statsbudsjettet. Slik eieroppførsel kan kun bidra til å svekke selskapets internasjonale anseelse, og det må være et slag i ansiktet for selskapets styre som i brev av 18. desember 2002 med gjennomgang av de finansielle konsekvenser av forandring av garantibestemmelser og omgjøring selskapsform for Statkraft, ba om tilførsel av ny egenkapital på 12 mrd. kroner.

Utgangspunktet bør være en så tilnærmet likeverdig konkurranse også på det finansielle markedet. Det er viktig for Statkraft å ha de samme rammebetingelsene som konkurrentene. Dette bør være en almann regel uavhengig av politisk ståsted og uavhengig av om Statkraft fortsatt skal være statlig eid, børsnoteres eller inngå i "industrielle løsninger" med andre selskaper. Når staten er eier bør staten tilstrebe å være en god eier og forutsigbar eier av hensyn til ansatte, ledelse og styre i selskapet og til alle som har kontakt eller kontrakter med selskapet, altså alle aktører i markedet. Staten som eier må også påta seg et ansvar for å utøve eierskapet på en slik måte at det sikres en fortsatt varig verdiskaping til beste for alle berørte, herunder også en forvaltning av skattebetalernes penger som staten allerede har investert i selskapet.

Fremskrittpartiet mener derfor at det er mange gode grunner for at Stortinget bør støtte en tilførsel av kapital til Statkraft i den nåværende situasjon. Skal Statkraft imidlertid på litt lengre sikt utvikle seg til en viktig aktør i det nordiske og europeiske marked, må det

være en målsetning at selskapet blir omdannet til et aksjeselskap som omfattes og styres etter aksjelovens bestemmelser, og at det også utsettes for de krav som følger med en børsnotering.

Disse medlemmer viser til at under næringskomiteens åpne høring om Dokument nr. 8:114 (2002-2003) den 5. juni 2003 ble det fra Statkrafts side redegjort for selskapets strategi. Her ble det slått fast at det er uaktuelt å utvide selskapets kraftproduksjonsportefølje i Norge. De tre hovedpillarene selskapets strategi er bygd opp rundt er:

- Sikre en god finansiell plattform og kreditt-rating
- Konsolidere sin eierposisjon i Norge
- Ekspandere innen miljøvennlig energi i Europa

Disse medlemmer vil peke på at en styrking av Statkrafts kapital situasjon er en viktig forutsetning for den omdanning av selskapet til aksjeselskap, som Regjeringen forutsetter i St.meld. nr. 22 (2001-2002) om et mindre og bedre statlig eierskap. En slik omdanning krever kompensasjon for de sektorpolitiske oppgavene selskapet er pålagt gjennom de såkalte industrikontraktene. Disse gjør at selskapet ikke konkurrerer på like vilkår med andre selskaper. En omgjøring til aksjeselskap vil også bidra til en større grad av langsiktighet i selskapets strategiske disposisjoner gjennom mer forutsigelighet i utbyttepolitikk og avkastningskrav.

Regjeringen understreker også dette i St.meld. nr. 22 (2001-2002):

"Det er viktig at statens politikk på dette området er forutsigbar og ligger fast over tid."

I arbeidet med en omgjøring av Statkraft til aksjeselskap kan det være naturlig i første fase å trekke inn de offentlige eierne Statkraft allerede samarbeider med gjennom delte eierskap i en rekke kraftselskaper.

Disse medlemmer vil be Regjeringen uansett utrede og vurdere om de øvrige offentlige eiere i de selskaper Konkurransetilsynet allerede har betraktet som en del av Statkrafts markedsposisjon, kan være interessert i å bytte sine aksjer i disse selskaper med en aksjepost i Statkraft ved at selskapene også reelt blir innfusjonert i Statkraft.

Disse medlemmer vil minne om de 10 viktige prinsipper for godt eierskap som ligger til grunn i St.meld. nr. 22 (2001-2002), hvor nr. 5 lyder:

"Kapitalstrukturen i selskapet skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon."

I den raske omstrukturering som nå finner sted i energibransjen i Europa og i lys av de viktige næringsutviklingsmessige oppgavene Statkraft har, er det meget ønskelig å styrke selskapets finansielle handlingsrom.

Regjeringen har i denne saken vist lite handlekraft. Når man i juni 2002 påpekte behovet for å vurdere alle sider ved en omdannelse til et aksjeselskap, ble det forventet at dette arbeidet ble prioritert fra Regjeringens side. I innst. S. nr. 264 (2001-2002) står det blant annet:

"Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, vil påpeke at som statsforetak er Statkraft SF også pålagt visse samfunnsmessige oppgaver som - hvis de blir stående - vil komme til å redusere verdsetningen av selskapet ved en børsnotering og bidra til lavere inntjening. Hvis man ønsker å skape et internasjonalt konkurransedyktig norsk kraftselskap er det inkonsekvent å gjøre selskapet mindre konkurransedyktig som følge av endring i selskapsstruktur.

Flertallet vil peke på at en stor del av Statkrafts produksjon er bundet til langsiktige industrikontrakter som løper frem til 2010 og at det i samsvar med Stortingets behandling av St.prp. nr. 52 (1998-1999), jf. Innst. S. nr.233 (1998-1999), legges til grunn at det ikke er aktuelt å tildele nye industrikontrakter på myndighetsbestemte vilkår i fremtiden.

Flertallet vil derfor be Regjeringen komme tilbake til Stortinget med dette som en egen sak der bl.a også de ovennevnte forhold drøftes før en eventuell omdannelse til aksjeselskap blir vurdert."

Det har gått et år siden meldingen ble behandlet uten at Regjeringen har fremlagt en proposisjon eller i det minste en plan for hvordan denne omdanningen skal skje. Det er svært skadelig for en bedrift i et så dynamisk marked å ikke ha en større visshet om fremtidig eierskapsstruktur for selskapet. Videre heter det i samme melding:

"Regjeringen ønsker å legge til rette for en god strategisk utvikling for Statkraft SF, samtidig som en norsk forankring i selskapet opprettholdes for blant annet å sikre og utvikle kompetansemiljøet".

Når ambisjonene er så sterkt formulert som i dette tilfelle, kunne man forvente større handlekraft fra Regjeringens side.

Disse medlemmer viser til at Statkraft opplyste i den åpne høringen 5. juni 2003 at styret i Statkraft i to brev til departementet har etterlyst en avklaring vedrørende de selskapsmessige forhold, og de har kommet med anmodning om en styrking av egenkapitalen. Utgangspunktet for denne henvendelsen er at fra 1. januar 2003 ble statens ansvar for Statkrafts lån og øvrige forpliktelser begrenset etter mønster av aksjelovens regler. Dette har medført en vesentlig forverring av Statkrafts finansielle situasjon. Selskapet opplyste at fra å bli vurdert som en av de sikreste motpartene en långiver kunne ha i 2002, vurderer finansmarkedet i dag Statkraft til å ligge blant den dårligste tredjedelen av Europas energiselskaper når det gjelder sikkerhet for selskapets lån.

Parallelt med dette har staten tatt ut et utbytte som langt overskrider det som er signalisert i eierskapsmeldingen. Utbytteandelen i 2002 er 95 pst., mens den i de to foregående årene har vært 84 pst. og 74 pst.. Den høye utbytteandelen reduserer Statkrafts mulighet til å gjennomføre lønnsomme investeringer og også muligheten til å redusere selskapets gjeld for å styrke den finansielle situasjonen.

Det ble hevdet at Statkrafts sektorpolitiske oppgaver oppleves som spesielt tyngende når selskapet ikke lenger har statsgaranti. De stortingspålagte industrikontraktene reduserer Statkrafts resultat betydelig. I 2002 ble resultatet redusert med ca. 1,8 mrd. kr sammenlignet med om kraften hadde blitt levert til markedspris. I en slik situasjon er bortfallet av statsgarantien særlig merkbare følger for selskapets handlingsrom.

Disse medlemmer har stor forståelse for selskapets vurdering av nødvendigheten av å styrke den finansielle fundament for selskapet, dersom det skal kunne utvikle seg slik Regjeringen og Stortinget er blitt forstått i tidligere behandlinger at det er ønske om. Det er også påpekt at Statkraft siden opprettelsen har hatt en meget god økonomisk utvikling. Avkastning og verdiøkning ligger over de krav eier har stilt til selskapet.

Disse medlemmer mener et spredt eierskap vil gi klarere styringssignaler og bidra til at selskapet kan utvikle seg ytterligere. Dessuten går den internasjonale utviklingen i retning av færre statlige selskaper i kraftsektoren ved at eierstrukturen blir spredt og selskapene børsnotert. Dereguleringen medfører at nasjo-

nale og regionale monopoler brytes opp, selskapene inngår strategiske allianser og hvor selskapsstrukturen består av større og færre enheter. I dag er det kun tre helstatlige selskaper igjen i Europa, svenske Vattenfall og franske EdF ved siden av Statkraft.

Når de sektorpolitiske oppgavene blir mindre tyngende for Statkraft ved at de stortingspålagte industrikontraktene fases ut mellom 2005 og 2011, vil det bli mer påkrevd at andre eiere enn staten kommer inn i selskapet. Det er prinsipielt meget betenkelig at eier og regulat er en og samme juridiske person, i dette tilfelle staten. Dette er påpekt i flere stortingmeldinger tidligere.

Disse medlemmer mener at deler av begrunnelsen for styrking av Statkrafts finansielle stilling i Dokument nr. 8: 114 fra Arbeiderpartiet er feilaktig.

"Forslagsstillerne legger til grunn at Regjeringen vil bidra til dette, og en mulig norsk løsning vil være at Statkraft kommer inn på eiersiden i Hafslund. Dette forsterker argumentene for at Statkraft bør styrkes og sikres muligheter til å delta i omstruktureringen i norsk og europeisk kraftforsyning."

Disse medlemmer vil understreke merknaden fra Fremskrittspartiets medlemmer i Næringskomiteen om at Statkraft ikke må brukes av Stortinget som et næringspolitisk redskap for å kjøpe andre energiselskaper. Det må være ledelsen og styrets selvstendige vurderinger som legger grunnlaget for selskapets foretningmessige drift. Dette må selvfølgelig ligge til grunn også når det gjelder oppkjøp og alliansebygging. Det er i samsvar med prinsippene for god eierskapsstyring jf. St.meld.nr. 22 (2001-2002) kapittel 5.5.

Disse medlemmer vil imidlertid vise til at særlig nettvirksomheten og sluttbrukersalgmarkedet er godt regulert av NVE for å hindre at de naturlige monopolvirksomheter på dette marked ikke misbrukes til monopolprofitt, og har tillit til dette reguleringssystem. I en slik sammenheng vil det selvsagt ikke være unaturlig at mange selskaper vurderer om det er grunnlag for samfunnsmessige gevinster ved en konsolidering av nettvirksomheten ved at det kan bygges opp et betydelig børsnotert nett- og sluttbrukerselskap på norske hender, som også kan ekspandere utenlands, men med bransjespesifikk kompetanse og komplementære eიდeler. For å begrense maktkonsentrasjonen og skille statens rolle som eier og regulator er det naturlig at et slikt selskap må være børsnotert med flere eiere. Ved integrering av flere nettselskaper i Norge, Norden og muligens Europa burde det kunne være betydelige synergier og stordriftsfordeler til beste både for kundene og selskapet. Et slikt børsnotert selskap på norske hender vil kunne være fornuftig fordi praksis viser at det er nøye sammenheng over tid mellom kjerneeierskapets lokalisering og viktige verdi og veivalg. Et slikt selskap vil også kunne skape et attraktivt investeringsobjekt for norske investorer og spesielt vil pensjonsfond kunne ha en sterk interesse av å eie aksjer i et selskap med den type stabil kontantstrøm som nettvirksomhet gir.

På denne bakgrunn vil disse medlemmer i tillegg til forslagene fra Fremskrittspartiet i Næringskomiteen fremme følgende subsidiære forslag:

"Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å omdanne Statkraft SF til et aksjeselskap."

Komiteen viser for øvrig til de ulike partienes respektive merknader i Næringskomiteens utkast til innstilling."

AVSLUTTENDE MERKNADER FRA NÆRINGSKOMITEEN

Næringskomiteen viser til de respektive fraksjoners merknader og forslag i uttalelsen fra energi- og miljøkomiteen av 16. juni 2003. De enkelte fraksjoner slutter seg til merknadene til de respektive fraksjoner i energi- og miljøkomiteen og fremmer forslag i tråd med dette.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen vurdere direkte statlig oppkjøp av Oslo kommunes aksjer i Hafslund ASA.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen å legge fram for Stortinget en vurdering av hvordan statens eierskap kan organiseres slik at det sikres flere norske eiermiljøer i kraftsektoren. Regjeringens vurdering må ha et regionalt perspektiv og inneholde en vurdering av de regionale energiselskapene som viktige aktører i markedet.

Regjeringen bes i denne sammenheng vurdere hvordan Statkraft kan videreutvikles som et sterkt energiselskap i samspill med andre selskaper og hvordan staten kan bidra til dette.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 å tilføre Statkraft 10 mrd. kroner i ny egenkapital for å styrke selskapet.

Forslag 7

På statsbudsjettet for 2003 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
950	91	Tilførsel egenkapital Statkraft SF, bevilges med	10 000 000 000

Forslag 8

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å omdanne Statkraft SF til et aksjeselskap.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Regjeringen å legge fram for Stortinget en sak om konkurransesituasjonen i det nordiske energimarkedet.

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 4

Dokument nr. 8:114 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentantene Sylvia Brustad, Bjørgulv Froyn og Grethe Fossli om nasjonalt eierskap i energimarkedet og forlengelse av fristen for Statkrafts pålagte salg - bifalles ikke.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen i sammenheng med revideringen av energiloven vurdere konkurransesituasjonen i det nordiske energimarkedet og i dette spesielt Statkrafts rolle og eventuelle dominans. Regjeringen skal ut ifra dette vurdere hvordan statens eierskap kan organiseres slik at det sikres flere offentlige eiermiljøer i kraftsektoren. Vurderingen skal også se på behovet for endringer i konkurranseloven for de situasjoner hvor det foreligger et velfungerende nordisk eller europeisk marked. Regjeringens vurdering må også ha et regionalt perspektiv og inneholde en vurdering av de regionale energiselskapene som viktige aktører i kraftmarkedet.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 6

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å omdanne Statkraft SF til et børsnotert selskap med 30 pst. innslag av private eiere innen to år.

II

Stortinget ber Regjeringen, i lys av endringene i konkurranse-loven § 3-12 og på bakgrunn av Stortingets behandling av Dokument nr. 8:114 (2002-2003), vurdere vedtaket om Statkrafts plikt til å selge sine eierandeler i Hedmark Energi, E-CO og Trondheim Energiverk på nytt.

Oslo, i næringskomiteen, den 16. juni 2003

Øystein Hedstrøm
fung. leder

Inge Ryan
ordfører

Vedlegg**Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 5. juni 2003****Dokument nr. 8:114**

Det vises til brev fra Næringskomiteen av 3. juni 2003.

Det er regjeringens holdning at det ikke er statens oppgave å foreta statlig oppkjøp av Oslo kommunes aksjer i Hafslund ASA.

Gjennom konsesjonsregelverket, som bl.a. inneholder krav til drifting og vedlikehold av nett og kraftproduksjon, hjemfallsinstituttet, og gjennom skattesystemet sikres nasjonal kontroll og fellesskapets interesser. Det er etter mitt skjønn derfor ikke grunnlag for å hevde at økt statlig engasjement på eiersiden er viktig for å sikre nasjonal kontroll.

Når det gjelder egenkapitalsituasjonen i Statkraft vil vi vise til at selskapet har søkt om mer egenkapital, bl.a. som følge av bortfall av statsgarantier og den planlagte omdanning til aksjeselskap. Denne søknaden er til vurdering. Nærings- og handelsdepartementet er i en nær dialog med selskapet om kapitalsituasjonen, og en evt. omdanning til aksjeselskap. I en slik vurdering er det mange komplekse spørsmål som må håndteres. I vurderingen vil det bli lagt vekt på Stortinget og regjeringens mål for Statkraft, slik de fremgår av St.meld. nr. 22 (2001-2002) og Innst. S. nr. 264 (2001-2002).

